

Jana Koudelová, *Stavebněhistorický vývoj městských jader Příbora, Místku a Brušperku. Historická města a památková péče.* Disertační práce, Olomouc 2011.

1 strana prohlášení, 1 strana poděkování, 2 strany obsahu, 239 stran textu, včetně 684 poznámek pod čarou, 30 stran seznamu použité literatury, 8 stran archivních, editovaných a jiných pramenů i ostatních použitých materiálů, 1 strana seznamu použitých zkratk, 4 strany anglického a německého resumé, 5 stran soupisu obrazových příloh o 67 položkách, 54 stran obrazových příloh (67 vyobrazení), CD-R nosič s elektronickou verzí práce.

Posuzovaná obsáhlá disertační práce Mgr. Jany Koudelové je věnována pokusu o shrnutí dostupných poznatků o vývoji trojice menších měst na samém severovýchodním okraji historické Moravy – Příbora, Místku a Brušperka. Už to samo je úkol nelehký. Téma plné „záhad“ způsobených ztrátou písemných i hmotných pramenů v průběhu staletí lze snad stručně charakterizovat jako historicky komplikované a rozsáhlé, umělecko historicky zatím téměř nedotčené, urbanisticko historicky poznané jen málo a jednostranně a památkářsky dosud stejně tak okrajové, jako mozaikovitě a náhodně uchopené. Na tomto nesnadném poli autorka usiluje o celistvý pohled založený, pokud to alespoň trochu lze, na výsledcích mezioborové spolupráce a kombinovaný s památkovými aspekty. Je to u ní přirozené a vyplývá to z její profese. Na druhou stranu je třeba připomenout, že takto hluboké prolnutí historických disciplín s technologickými souvislostmi a památkovým pohledem na věc je vzácné a v daném regionu se na této úrovni jedná o disertační práci doslova průkopnickou. I z toho důvodu není snadné její posouzení a hodnocení.

Snad se o ně lze pokusit soustředěním pozornosti na dva – podle mého mínění v daných souvislostech stěžejní – aspekty: jak je práce zvládnuta z metodického hlediska a jaké jsou v celkovém pohledu její konkrétní výsledky. Prostřednictvím stručných kladných nebo záporných odpovědí lze potom konstatovat: posuzovaná práce je, podle mne, originální; přináší nové celkové pohledy a množství nových dílčích poznatků; téma je srozumitelně vymezené a autorce se podařilo je naplnit – výsledky její práce podávají odpovědi na otázky *implicite* obsažené v názvu. Dále je třeba poznamenat, že práce je na potřebné metodické úrovni: paní Koudelová se poměrně zevrubným rozбором starší literatury dopracovala k otázkovým okruhům a její odpovědi na tyto otázky jsou srozumitelně, povětšinou logicky a vesměs i věcně správně podané a podložené přiměřenými argumenty – ať už výsledky dílčího bádání, expertními analýzami, archivním výzkumem nebo řádnými citacemi v poznámkovém aparátu. Autorka zná naprostou většinu základní literatury k tématu a seriózně ji cituje (včetně internetových odkazů). Pokud jsem dokázal posoudit, potom starší literaturu analyzovala vcelku správně. Svá zjištění a tvrzení formulovala buď výstižně nebo alespoň srozumitelně a proto lze její závěry a poznatky využít v dalším bádání, ať už s nimi uživatel bude či nebude souhlasit. Celkově lze proto – po mém soudu – posuzovanou práci hodnotit jako užitečnou. Obdiv, alespoň u mne, vzbuzuje i určitá důkladnost, s níž paní Koudelová k tématu přistoupila a zpracovala je; z textu zhruba stovka stran představuje jakýsi teoretický úvod do problematiky. Ten lze v mnoha ohledech považovat za fundovaný, např. její shrnutí vývoje vztahu památkové péče od 19. po 20. století k menším městským celkům je vlastně erudovanou, vnitřně koherentní kapitolou, která by mohla být publikována i samostatně jako syntetizující pohled na dějiny památkové péče. Úctu si zaslouží i zevrubný průnik do problematiky stavebních předpisů a jejich vývoje od středověku po současnost, což je téma

v uměnovědné literatuře většinou přehlížené. I tato partie má charakter samostatné kapitoly, jejíž jádro by mohlo být separátně publikováno formou časopisecké studie. Zkrátka, předložená práce paní Koudelové je, podle mne, metodicky dobře zvládnutá, dále použitelná, v mnoha aspektech zajímavá a přínosná. Domnívám se, že v ní nic podstatného nechybí. Práce je vybavena relevantními obrazovými přílohami, jež dovolují sledovat a kontrolovat postupy a závěry obsažené v textu (povětšinou, jen přílohy 19 a 20 mají v poměrně malé reprodukci sníženou vypovídací hodnotu). Tady mne osobně snad jen trochu mrzí, že většina obrázků nebyla opatřena popiskami i přímo pod zobrazením – vracení se a listování celkovým soupisem na stranách 288–292 je poněkud nepraktické (práci by jistě i „slušela“ celková mapa severovýchodní Moravy s vyznačením vzájemných geografických souvislostí všech tří pojednávaných lokalit).

Z hlediska konkrétních dosažených výsledků lze rovněž pozitivně hodnotit řadu relevantních, věrohodně podložených autorčiných zjištění. Od strany 114 lze sledovat promyšlený syntetizující pohled na historický a stavebně historický vývoj vytčených lokalit. Paní Koudelová je, i přes určité společné rysy či podobnosti, chápá jako individuální lokality, což považuji za správné. Jednotlivá města proto probírá buď postupně nebo v samostatných podkapitolách. Charakterizuje vcelku trefně jejich geografické prostředí, vazbu na historickou komunikační síť a vodní toky, shrnuje názory na jejich počátky. Oceňuji, že věnovala pozornost jinak, bohužel, méně často reflektované práci Oldřicha Tabáška. Jeho pohled historického geografa je v mnohém inspirativní (kdysi jej využil Jaroslav Bakala), byť osobně se domnívám, že s některými Tabáškovými závěry je třeba zacházet obezřetně – jeho strukturální pohled, podle mne, nepřihlížel dostatečně k historickým, archeologickým a umělecko historickým poznatkům a k mnohdy improvizované středověké realitě; proces kolonizace a nového vyměřování krajiny byl nepochybně dlouhodobější a vrstevnatější než by vyplývalo z jeho základního (byť v principu správného) rozlišení dvou vyměřovacích soustav – starší s menšími a mladší s většími lány. Také představa o kolonizaci celého moravského severovýchodu jako produktu dvou základních vln jakéhosi generálního záměru asi není slučitelná s realitou 13. století a je v rozporu s velmi komplikovanými počátky Místku, resp. Friedeberka (tuto kauzu autorka nedokázala „rozlousknout“, zůstává ovšem otázkou, zda ji na základě dnešního stavu poznatků lze vůbec úspěšně řešit, zejména poté, co dílčí archeologický výzkum ohrazeného areálu mezi Lipinou a Štandlem v polovině 90. let 20. století, dodnes nepublikovaný, situaci ještě více „zamotal“). Popravdě řečeno, dnešní Místek je velmi záhadná lokalita a letmý pohled na urbanistickou strukturu jeho dochovaného jádra možná ze všeho nejvíce připouští možnost, že tato osnova mohla vzniknout až poměrně pozdě, snad na konci 14. století, ne-li dokonce až v průběhu 15. věku, a že polohu a podobu onoho Friedeberka ze 13. století možná stále vůbec neznáme (mezi Lipinou a Štandlem jistě nestál).

K nejcennějším pasážím předložené práce Jany Koudelové podle mne náleží zevrubné urbanisticko historické rozborů všech tří měst. Mám zato, že je nutné vysoce ocenit exaktní pokus o určení domů s právem vaření a výčepu piva, který je bezesporu velkým přínosem (včetně grafického znázornění, přílohy 9–11). Respekt si zaslouží poměrně podrobný vhled do problematiky eventuálních opevnění zmíněných měst, resp. jejich absence, kterou autorka přesvědčivě zdůvodňuje (s jejím názorem na chybějící opevnění Příbora souhlasím, i když poslední slovo zde asi bude mít archeologie). Věrohodně je pak vykreslen stavební vývoj lokalit zejména od 16. po 20. století. Autorka tu prokázala dobrou znalost archivních podkladů, relevantní literatury a především zužitkovala

vlastní znalost lokalit z autopsie, takže podaný shrnující obraz vývoje Příbora, Místku i Brušperka považuji za nejlepší, co dosud na dané téma bylo zveřejněno. Živě popsany celkový nárys pak obohacuje i zevrubná sonda do „mikrosvěta“ příborského domu čp. 44. Tyto partie jsou cenným příspěvkem k poznání nejen dotčeného objektu, ale řadu postřehů lze i zobecnit a leccos může posloužit jako metodický návod pro další průzkumy podobných objektů ve zhruba srovnatelných lokalitách na obou březích Odry a Ostravice. Za společensky přínosné potom považuji i vyústění závěrů v památkářsky laděné apely, v nichž autorka prokázala cit pro nutnost provázat výsledky „kabinetního“ historického bádání s tzv. živou praxí.

Mám-li závěrem shrnout svůj názor na posuzovanou disertační práci Jany Koudelové, pak musím přiznat, že ne vždy posuzovatele u předloženého díla tak příjemně překvapí vytríbená volba přínosného tématu, dobrá úroveň systematického zpracování, vysoké znalosti i povětšinou přesvědčivé důležité závěry. Práci proto považuji za velmi dobrou a pokud místy s některými názory polemizuji (nebo by si polemiku ještě zasloužily) musím zároveň ale jedním dechem dodat, že plně respektuji právo autorky na její pohled na věc a připouštím, že rozumím, proč legitimně dospěla ke svým závěrům. Její disertace je podle mne cenným příspěvkem k poznání dějin trojice menších měst, jež dosud stála spíše na okraji soustředěného zájmu historiků, historiků umění a historických urbanistů. Z těchto důvodů **doporučuji** předloženou disertační práci paní Jany Koudelové **k obhajobě** a paní Mgr. Janu Koudelovou **navrhuji na udělení vědecko-akademické hodnosti „philosophiae doctor“ (PhD.)**.

Dále se domnívám, že práce by měla být publikována, a to nejlépe jako celek, případně alespoň její druhá kapitola formou obsáhlé studie (tato varianta by si ovšem vyžádala drobné stylistické úpravy, které by text kapitoly zahájily a uzavřely).

Praha, 16. března 2011

...
PhDr. Daňbor Prix, CSc.

Ústav dějin umění AV ČR
Husova 4
110 00 Praha 1
Česká republika
tel. 732 918 875; 221 183 365
mail: prix@udu.cas.cz